

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фінансів та банківської справи
Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»

на тему: **«ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Виконавець:
студент 63 групи
Браткевич Павло Павлович
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
к. е. н.
(науковий ступінь, вчене звання)
Шелудько Сергій Андрійович
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми полягає в тому, що впровадження цифрових технологій на фінансовому ринку створює як перспективи, так і загрози для банківського бізнесу – останні пов’язані з виникненням і становленням конкурентів досі не баченого, нового типу – FinTech-компаній. Разом із тим, цифровізація внутрішніх процесів і технічної сторони повсякденних операцій створює міцне підґрунтя для інноваційного розвитку банківської діяльності в умовах глобалізації та уніфікації фінансової складової сучасного світу.

Мета дослідження полягає в комплексному дослідженні цифровізації банківської системи в Україні та світі з метою вивчення основних проблем, що виникають в процесі такої трансформації, та визначення ключових перспектив для банків на цьому шляху.

Завдання дослідження:

- визначити сутність і проаналізувати ознаки цифровізації в економіці;
- дослідити види та охарактеризувати ключові цифрові компоненти діяльності банків;
- провести аналіз організаційно-правових аспектів цифрової трансформації;
- визначити та описати глобальні тенденції цифровізації банківського сектору;
- оцінити поступ у процесі цифрової еволюції банківської системи України;
- дослідити особливості регулювання процесів цифрової трансформації українських банків;
- проаналізувати вплив цифровізації на ефективність діяльності українських банків;
- розробити модель і представити рекомендації щодо раціональної цифровізації банківської системи України.

Об’єкт дослідження – процеси цифрового перетворення в банківській системі.

Предмет дослідження – економіко-технологічні, організаційні та правові особливості цифровізації у банківському бізнесі.

Методи дослідження узагальнення та систематизація, наукова абстракція, індукція, дедукція, аналіз і синтез, історичний і генетичний методи, функціональний підхід, кореляційний аналіз, економіко-математичного моделювання в формі регресійного аналізу, а також табличний і графічний методи представлення результатів.

Інформаційну базу дослідження складають монографічні дослідження та фахові публікації в спеціалізованих виданнях, чинні нормативно-правові акти, а також джерела статистичної інформації: звіти та аналітичні форми Національного банку України, Державної служби статистики України, Незалежної асоціації українських банків, публічна фінансова звітність банків, офіційні бази даних Світового банку та Міжнародного валютного фонду.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 68 списків використаних джерел та 15-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки. Основний зміст викладено на 70 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 4 рисунки.

Публікації. За результатами проведеного дослідження основні положення, відзначені науковою новизною та практичною цінністю, було оприлюднено в 1 фаховій публікації та 1 публікації апробаційного характеру загальним обсягом 0,9 д.а., а саме:

1. Браткевич П. П. Вплив цифровізації на банківський бізнес в Україні / П. П. Браткевич, С. А. Шелудько // Приазовський економічний вісник. – 2019. – № 5 (16). – С. 334-339 (0,33/0,66 д.а.).

2. Браткевич П. П. Цифровізація та FinTech: проблема взаємозв'язку / П. П. Браткевич, С. А. Шелудько // Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 25 жовтня 2019 р.). – ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. – С. 53-56 (0,12/0,24 д.а.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи цифровізації у банківській справі»* було сформульоване власне визначення цифровізації, яка полягає в практичному перетворенні процесів, контенту або об'єктів, що первісно є (частково або повністю) фізичними або аналоговими, на (більшою мірою або повністю) цифрові – тобто, такі, що засновані на дискретних сигналах. До базових ознак цифровізації віднесено функціонування економіки через концепцію цифрової платформи, персоніфікація сервісних моделей, безпосередня взаємодія виробників і споживачів (що є родовою ознакою саме банківської цифровізації), економіка спільного користування, індивідуалізація виробництва та надання послуг. Було досліджено ключові цифрові компоненти банківської діяльності, серед яких: банківські перекази та платежі, мікрокредитування, інноваційні механізми управління активами, інфраструктура надання послуг і допоміжні сервіси. Також було проаналізовано організаційно-правові аспекти цифрової трансформації, встановлено ключовий чинник, що на них впливає – конкурентна боротьба між традиційними банками та небанківськими компаніями з FinTech-галузі, які здійснюють експансію на банківський ринок.

У другому розділі *«Функціонування банків в умовах цифровізації економіки»* проаналізовано глобальні тенденції цифровізації банківського сектору та зроблено прогноз відносно впливу подальшого розвитку цифрових фінансових технологій на бізнес-модель традиційного банку. Було простежено основні щаблі цифрової еволюції банківської системи України, встановлено головні чинники відставання в інноваційному розвитку в порівнянні з іншими європейськими країнами. Також було досліджено основи регулювання цифровізаційних процесів у банківському секторі, встановлено модель, що застосовується Національним банком України для таких цілей. Визначено фундаментальні кроки для становлення системи регулювання цифровізації НБУ, зокрема оновлення системи законодавчого регулювання українського платіжного ринку, вдосконалення функціонування системи віддаленої ідентифікації BankID, модернізація СЕП НБУ, впровадження нового механізму захисту прав споживачів фінансових послуг, розвиток діяльності Експертної ради з питань комунікації з інноваційними компаніями.

У третьому розділі *«Особливості цифровізації в банківському секторі України»* представлено результати кореляційного аналізу ступеня цифровізації банку

та його ключових показників. Обґрунтовано застосування для аналітичних процедур показника обсягів нематеріальних активів, що є єдиним доступним для аналізу агрегованим показником. Хоча цей індикатор включає низку юридично окреслених об'єктів власності, для даного дослідження було прийнято припущення про переважання в структурі нематеріальних банківських активів деякі складові прав на об'єкти промислової власності та авторське право та суміжні з ним права. До аналізу було відібрано 5 найбільш технологічних банків за версією FinAwards 2019: АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК», АТ «ПУМБ», АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» (Monobank) та АТ «АЛЬФА-БАНК». Деталізація помічених залежностей була реалізована завдяки регресійному аналізу, за результатами якого отримано систему одно факторних моделей впливу рівня цифровізації банку на його ліквідність, чистий комісійний дохід і обсяг депозитного портфелю. Назагал, проведене дослідження дозволило обґрунтувати новий підхід до цифровізації в банківському секторі як масштабного розгортання процесів цифрової еволюції, які докорінно змінюють не лише операційно-технічні аспекти, але й саму філософію банківського бізнесу.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Сутність цифровізації в економіці полягає в практичному перетворенні процесів, контенту або об'єктів, що первісно є (частково або повністю) фізичними або аналоговими, на (більшою мірою або повністю) цифрові – тобто, такі, що засновані на дискретних сигналах. Серед визначених ознак цифровізації родовою для цього процесу саме в банках безпосередня взаємодія виробників і споживачів, що дозволяє скоротити довгі ланцюжки посередників, в першу чергу інституціональних.

2. Дослідження ключових цифрових компонентів банківської діяльності дозволило зробити висновки про масштабну трансформацію, якій підлягають ключові продукти фінансового ринку, а відтак – про важливу роль сучасних фінансових технологій (FinTech) у ефективному функціонуванні кожного банку.

3. Проведений аналіз організаційно-правових аспектів цифрової трансформації дозволив установити основну задачу регулювання цифровізації, якою є забезпечення рівного доступу учасників ринку до цифрової інфраструктури і створення високого рівня безпеки використання фінансових технологій. Встановлено, що для досягнення цієї мети необхідна заміна ринкової боротьби співпрацею банків і фірм FinTech задля взаємовигідного функціонування.

4. Глобальні тенденції банківської цифровізації на сьогодні пов'язані з втратою банками монополістичного положення на ринку банківських послуг. Подальший розвиток цифрових технологій здатен привести до того, що на бізнес модель цифрового банку буде переходити все більша кількість кредитних установ, і до 2025 року цифрові банки можуть повністю витіснити з ринку традиційні банківські установи, що призведе до кардинальних змін у фінансовій системі.

5. Аналіз процесу цифрової еволюції банківської системи України дозволив виділити п'ять етапів розвитку цих перетворень. На всіх цих етапах чинниками, що стримують розробку та поширення фінансових інновацій, є кризовий стан національної економіки, внутрішні шоки, а останнім часом також військова агресія

на Сході, скорочення економічної активності, невирішеність проблеми фінансової стабільності та поглиблення кризи недовіри до банківської системи.

6. Дослідження особливостей регуляційних процесів цифровізації банків дозволило виділити три підходи центральних банків до організації цього процесу: активний, пасивний і рестрикційний (обмежувальний). Національний банк України в цьому процесі наслідує досвід регуляторів з Європейського союзу та належить до послідовників пасивного підходу. Регулювання цифровізації ринку банківських послуг в Україні має відбуватися з обов'язковим урахуванням не лише перспектив інноваційного розвитку, але й фінансового добробуту клієнтів.

7. Проведений у роботі кореляційний аналіз перевіряв гіпотезу наявності зв'язку між основними показниками діяльності банків і обсягом нематеріальних активів банку. Було встановлено існування тісного зворотного зв'язку між нематеріальними активами та співвідношенням позик до депозитів, що говорить про позитивний вплив цифровізації на ліквідність цих банків. Виключення з цієї тенденції становить лише Універсал-банк, дисгармонія якого може вказувати на неповне або викривлене відображення фінансових результатів діяльності цього банку та його дочірнього проекту «Monobank».

8. Регресійне моделювання зв'язків між показником цифровізації та найбільш еластичними до нього індикаторами ефективності банківської діяльності дозволило зробити висновки, що раціональне цифрове перетворення в українських банках описується системою з таких параметрів: збільшення обсягів нематеріальних активів, пропорційне збільшення чистого комісійного доходу, депозитного портфелю та оптимізація операційної ліквідності. Ці тенденції пояснюються цілком логічно як вплив інвестицій у цифрові нововведення та трансформації, які в довгостроковій перспективі створюють позитивний ефект на фінансові результати.

АНОТАЦІЯ

Браткевич П. П., «Цифровізація банківської системи: проблеми та перспективи»,
(*прізвище та ініціали студента*) (*назва кваліфікаційної роботи*)
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процеси цифрового перетворення в банківській системі.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти цифровізації в банківській системі, обґрунтовуються практичні рекомендації до подолання проблем і досліджуються перспективи розвитку цього процесу в Україні та світі.

Проаналізовано глобальні тенденції цифровізації банківського сектору, досліджено цифрову еволюцію банківської системи України та процеси регулювання цифрової трансформації українських банків, оцінено ступінь цифровізації на макро- та мікрорівні в банківській системі України.

Запропоновано науково-теоретичні та практичні рекомендації до раціоналізації процесу цифрової трансформації в банку на прикладі найбільш інноваційних українських кредитних установ і з урахуванням кращих практик міжнародного досвіду.

Ключові слова: FinTech, RegTech, банк, інновації, розвиток мережі, фінансовий ринок, цифровізація.

ANNOTATION

(students surname and initials) Bratkevych P.P. _____, «Digitalization of the banking system: problems and perspectives»,
(work title)
thesis for Master degree in specialty 072«Finance, banking and insurance» under the program
«Management of the activity of banks in the financial market»,
Odessa National Economic University
Odessa, 201__

Thesis consists of three chapters. Object of study is processes of digital transformation in the banking system.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of digitalization in the banking system, substantiate practical recommendations to overcome the problems and explore the prospects for the development of this process in Ukraine and the world.

The global tendencies of digitalization of the banking sector are analyzed, the digital evolution of the banking system of Ukraine and the processes of regulation of digital transformation of Ukrainian banks are investigated, the degree of digitalization at the macro and micro levels in the banking system of Ukraine is evaluated.

The scientific-theoretical and practical recommendations for rationalization of the digital transformation process in the bank on the example of the most innovative Ukrainian credit institutions and taking into account the best practices of international experience are offered.

Keywords: FinTech, RegTech, Bank, Innovation, Network Development, Financial Market, Digitization.